

מסורת הש"ס

(א) סוכה מצב: ג: טז סע' מה: (ב) מו"ק ג: ע"ש סוכה לה. (ג) במדבר: (ד) רש"י ד"ה אי מ"ע ע"ש ונחמק קי: (ה) דף כ: (ו) (ע"ש) ו (שביעית פ"ב מ"א ומ"ק דף ג: א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רב נתנן בר יצחק תהא תרומיהו דכרי יהושע (ב) במדבר: (ג) רש"י ד"ה אי ר"ע מ' דהא אמר מ"ם יו"ד מ"ם דמרבא ניסוך המים היינו בששי הקד"י: (ד) ד"ה וסבר לה כ' לניסוך המים כל שצעה דמפיק לראשן ומעיל שמיני הקד"י ואח"כ מה"ד מצינ בעל גבמי מי מלי אמר רבי יהודה בן במדאי דבשמיני מנסך מאי שגא כ' כ"ל והד"א: (ה) ד"ה אלף כי משעת נחתו הוא מוכרז ואעפ"כ כי דגמי' כ' כל שצעה וה"ה דלא דבר"א גמי מלי שפיר אלף כי דהא לא מצינ ליה אי ר' אליעזר כ' לא הוה אלף ו' ימים דליכא למימר דלחוי מים ראשון ומעיל שמיני משום הני פירכי דפריך לעיל הלכך לא חמי כ' יהודה כ' כ"ל: (ו) ד"ה הי' כי יהושע וכו' דהא אמר מ"ע: (ז) ד"ה לפי שאין נעצרין שאלמלא נעצרין אין העולם כ' לאו משום עיוב דרדח אלף חרוב נשט הוא מוכרז: (ח) תוס' ד"ה עשר נעישות פ"י רש"י עשר נעישות המפורדות הן אוקמי אלילא ורש"י אלף יומר: (ט) ד"ה ואלו כ' דגמי געשין כשלאמר יהי נא חרב אל הגדה לבדה ועל כל הארץ יהיה טל מתב יעשן ק אלף כשלאמר טל יהיה על הגדה לבדה ועל כל הארץ חרב כמי יוהי כ' לומר כ' משעת דעל הארץ היה גמי טל כ' כ"ל: (טו) בא"ד ועל כל הארץ מרב משום כ' כ"ל וזמית יהיה נמחק:

מוסף רש"י

חובא במסוד הבא

אמר וגרשום

אי סבר כר"י. [ליבא כר"י] שיוכיר בשני. ניסוך יתירה (שבטין) [בששין] כתיב. כלומר, ונכסיה דמרבא תרי ניסוכין כתיב בששי, להכי אמר בשני מתחיל להזכיר, ואחתי מים דלא מצי ליזכור תרומיהו דין. אי ר' יהושע חדא יומא. ותו לא, דאמר משעת הנחתו בשביעי מוכרז, וה"ה דמתחיל לנסך. אי ר"ע תרי יומי הוו. ותו לא, דהא מוכרז ניסוך המים. אי ר' יהודה בן בתירה שאתא הוי, ותו לא, דהא אמר מ"ם מים, דהיינו בשני מרבא ניסוך המים, וסבר לה כ' יהודה דמתניתין. דאמר בלוג היה מנסך כל שמונה, ולא אמר דסבר כותיה כמה דאמר מנסך כל שמונה, אלא כמה דאמר בשמיני מנסך, וכיון דבשמיני מנסך משכחת לה ל' יהודה [כ"ב] דאמר בשני מתחיל לנסך ניסוך המים כל שבעה, דאפיק ראשון ועילי שמיני. משכי בעל הגמולא, מי צאמר ר' יהודה דבשמיני מנסך, מ"ש דקאמר דבראשון אינו מוכרז דכי רמיז מיא שמיני דמכר,

אי סבר לה כר' יהודה. לימא כר"י שזכיר בשני: **ניסוך יסירה** **בששי**. כלומר ונסכיה דמרבי תרי ניסוכין כתיב בששי להכי אמר בששי מתחיל להזכיר והאני מ"ם יו"ד מ"ם מים דלא מלינו למימר תרומיהו דין: **או הפך הפך או נסך** **ש"מ תרמי: אי ר"ע תרי יומי הוו.**

ותו לא דהא אמר (ו) ונסכיה דהיינו בששי מרבא ניסוך המים: **וסבר לה כר' יהודה דמפניסין.** דאמר בלוג הוה מנסך כל שמונה. לא סבר כוותיה במה דאמר כל שמונה מנסך אלף במה דאמר בשמיני מנסך וכיון דבשמיני מנסך משכחת לה לרבי יהודה [כ"ב] דאמר בשני מתחילין לניסוך המים כל שצעה: (א) **דמפיק ראשון ומעיל שמיני.** משכי בעל הגמולא מי מלי אמר רבי יהודה דבשמיני מנסך: **מאי שגא.** דקאמר דבראשון אינו מוכרז דכי רמיזי מיא בשני הוה דרמיזי דמונסכיהם מרבא ניסוך המים שמיני נמי מי מלי אמר דמנסך ה' שציעי אמר רחמנא דמ"ם יו"ד מ"ם מים כתיב בשציעי דסוים קראי דניסוך המים בשציעי כתיב כמשפטם ולא בשמיני: **אלא ר' יהושע היא.** דאמר משעת הנחתו (ו) [דהיינו בשציעין] מוכרז ואעפ"כ סבר דניסוך המים כל שצעה דגמולא גמיר לה הלכה למשה מסיני דניסוך המים כל שצעה. ודאי כר"א חתי שפיר אלף כרבי יהודה בן במדאי וכו"ע לא מצינא קאמר אלף להכי לא מוקי לה כ' אליעזר דהא לא מיצעי אי ר' אליעזר סבירא ליה הכי דודאי לרבי אליעזר חתי שפיר והא דקא מוקים כ' יהושע רבותא קמשמע לן אלף כר"י בן במדאי וכו"ע לא מיתוקמא דרבי יהודה ל"ף מונאמר בשני ונסכיהם כ' אלף דקסר דניסוך המים לא הוו אלף ו' ימים דלחוי לא מפיק ראשון ומעיל שמיני משום הני פירכא דפריך לעיל לא חתי כרבי יהודה וכו' עקיבא יליף מנסכיה שנאמר בששי אלמלא דסבר דניסוך המים לא הוו אלף תרי יומי אלף כרבי יהושע מיתוקמא לפיכך אכן מוכיזין אלף ציו"ט האחרון דגשמים צמח סימן קללה אלף ניסוך המים הוי כל שצעה דגמולא גמיר לה: **עשר נעישות.** המפחורות צמח צית סאה חורשין כל צית סאה ערב שציעית עד ר"ה אע"ג דשאר שדות אין חורשין לפני שציעית ל' יום זה חורשין דהואיל אס אין חורשין צצין מפסקדין: **וניסוך המים.** כל שצעה: **ר' יהודה אומר משום רבי יהושע העובר לפני הסוכה ציו"ט האחרון של**

חג בו'. כעין אמר מר הוא כלומר אמרינן לעילי' ר' יהודה אומר: **כי רבי יהושע אליימא רבי יהושע דמפני' (ט) מיו"ט האחרון הוא מוכרז.** דראשון נמי המתפלל תפלת יוצר מוכרז ואילו הכא מני הראשון אינו מוכרז: **האמר משעת הנחתו.** דהיינו בשציעי והכא קמני יו"ט האחרון של חג דהיינו בשמיני: **וסו הא דפניא.** במכילתא אחריתי של ח' יהודה אומר משום ר' יהושע והא דצעית הי בן במדאי ר' יהושע כל שצעה ר' יהושע ודבר תרומיהו ר' יהושע תהא תרומיהו ר' יהושע ודבר תרומיהו ר' יהושע: **לא הוה חסוד וקרו ליה צממיה דלצוה והאי דקרו ליה צממיה דנפשיה ר' יהושע היינו לבתר דמכניהו: בעל וברכותו.** משכי הרוח ומוריד הטל לא מיציעו חכמים להזכיר אפילו צימות הגשמים: **לפי שאין נעצרין.** שאלמלא (ו) הן אין העולם מתקיים. והאי דאמרינן בתפלה משיח הרוח ומוריד הגשם לאו משום חיוז אלף חוק גשם הוא מוכרז [וא] דטל ורוחות מועילות לארך לתקנה ולנגעה כדבסמך(ט) יצא דבחר מיטערא כמיטערא: **ואילו טל לא קאמר.** ואתנה טל ומטר אלף מטר בלדב:

דמונסכיהם מרבא ניסוך המים, שמיני נמי מי מצי אמר דמנסך ביה מיא, שביעי אמר רחמנא, דמים כתיב בשביעי ולא בשמיני. אלא ר' יהושע היא. דאמר משעת הנחתו דהיינו בשביעי מוכרז, ואעפ"כ סבר דניסוך המים כל שבעה, דגמולא גמיר לה הלכה למשה מסיני דניסוך המים כל ר' יהודה להכי לא מוקים לה כ' אליעזר דהוא לא בעי אי ר' אליעזר [והיא], דודאי כר"א חתי שפיר. עשר נעישות. מפורדות בתוך בית סאה חורשין כל השדה כולה בשבילן ערב שביעית עד ר"ה, אע"ג דשאר שדות אין חורשין לפני שביעית שלשים יום, זה חורשין, והואיל דילדות הן אם אין חורשין סביבן מפסקדין. וניסוך המים. כל שבעה. ר"י [אומר] משום ר' יהושע, יו"ט האחרון של חג וכו' הי רבי יהושע אליימא ר' יהושע דמתניתין. דאמר ביו"ט האחרון הוא מוכרז, (מיו"ט האחרון מוכרז) דראשון נמי המתפלל יוצר אור מוכרז, ואלו הכא מני הראשון אינו מוכרז. האמר משעת הנחתו. דהיינו בשביעי, והכא קמני יו"ט האחרון דהיינו בשמיני. ותו הא דתניא. במכילתא אחריתי, ר' יהודה [אומר] משום בן בתירה העובר לפני התיבה ביו"ט האחרון [אחרון] מוכרז ראשון אינו מוכרז. אלא אמר רב נתנן בר יצחק תהא, תרומיהו הא דבעית הי ר' יהושע והא דבעית הי בן במדאי, ר' יהושע בן בתירה [הוא]. וימנין קרי ליה בשמינה דאבוי. [י"ל בן בתירה]. וימנין קרי ליה בשמינה דידיה, ר' יהושע. מקמי דליסמכיה. לא הוי חסוד וקרי ליה בשמינה דאבוי. צריכי (שבת בראשון) מ"ט דלא מיעצר כלומר לטעולא יודר דלא ברכה.

מאימתי פרק ראשון תענית

ג.

אי רבי יהודה בן בתירה. דלמר בשני צמח הוא מוכרז שית יומי הו' אל"כ לא יהיה הניסוך כי אס ששה ימים: **עשר נעישות.** פירש"י (ו) נעישות מפחורות צצית סאה חורש כל צית סאה בשצילן דכל נעישא יונקא דווקא מצית סאה היה לרץ להם יכול לחרוש עד ר"ה של שציעית דהוו שפיר אוקמי אילנא שרי אלף יותר מצית סאה אינו חורש אלף כדי לרץ דהואיל ומפחורות צצית מצינ סאה קיימי שפיר ובפחות מיכן למה קיימי וליעקר קיימי ודוקא נעישות אמר דחורשין בשצילן עד ראש השנה אלף צילנות אסור דאורייתא כל אלול ומדרבנן (ו) פסח ועגלת תקון צצדה הלגן עד פסח מותר אלף מפתח ולגלן אסור וצדה אילן עד עגלת מותר מכאן ואילן אסור:

ערבבה. שמקיפין את המזמח וניסוך המים הלכה למשה מסיני כולו: **ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד.** לך נקרא מתושבי גלעד לפי שחרגו ישראל אנהי יבש גלעד על משהה פילגש בגבעה ולא נשאר ציצע גלעד כי אס מעט אנשים מן המיושבים צעיר כי כל השאר היו עם אספסוף לך מעיד כי אלוהו מן המושבים ק' שמעתי מהר"י טרנו"י משם הר"י בה"ר יצחק ממלאן: **בבב"ל** וברוחות לא חייבו חכמים לזהויר. משכי הרוח ומוריד הטל כו' לפיכך אין קפידא לומר מוריד הטל אפילו צימות החמה אף שלא יאמר מוריד הגשם והכי הלכתא ואס לא אמר צימות הגשמים כי אס מוריד הגשם ודילג משכי הרוח ומוריד הטל אין מחזיזין:

ואילן מא"א מיעצר. ומ"ה הנראה דגמי געשין (שפוטסי) (ו) כשאמר (ט) על הארץ יהיה טל ועל הגזיה יהיה חורב כתיב יעש כן אלף כשאמר על הארץ יהיה חורב ועל הגזיה יהיה טל כתיב ויהי כן כלומר דעל הגזיה היה הטל אלף לא כתיב יעש כן משמע דעל הארץ היה טל דעל לא מיעצר ע"כ צנוקא שלפני ועוד מלמאי כשאמר על כל הארץ יהיה טל כתיב יעש וישע אלהים כן וכשאמר טל יהיה על הגזיה לבדה (ט) ועל כל הארץ יהיה חרב כתיב ויהי כן ולא הזכיר צוה הש"י וטעמו אשר אומר כי הוא זה כי אין הש"י מוכרז שמו על הרעה כי אס יהיה חורב על כל הארץ היתה רעת יושבי צה וכתיב (שמות כ) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אצוה אליך וברכתך אלף כשאמר על כל הארץ יהיה טל כתיב יעשע אלהים וכדומה לזה (בדלשית ו) ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה וגמי חשך לא הזכיר השם יתצרך וכן צממשה דברות אחרונות (שמות כ) מלא תמלא ואילן לא הזכיר הש"י הכל הולך אל מקום אחד משל למלך בשבנה דירה נאה והניח לצייר מגינו לפני כל חדרי הבית וזמית צית הכסא מקום הניסוך: צימות

חדש אם עקר את רגלו חזור בתחלה ואם לאו חזור לעבודה, והכא אם עקר את רגליו חזור בתחלה ואם לאו חזור לשמוע תפלה. (ו) [וכן א"ר יהודה קודם שסימן בישיבה היו קורין אותו בן בתירה]. מתוך חמשה דברים נגאלו ישראל ממצרים, מתוך צדו שנאמר ויאמרו בני ישראל מן העבודה, מתוך צווחת שנאמר [וישמע] אלהים את נאקתם, מתוך זכות אבות שנאמר ויכיר אלהים את ברייתו [וגו'], מתוך תשובה שנאמר וירא אלהים את בני ישראל [וגו'], מתוך הקץ שנאמר וידע אלהים, וכך הם מפורשים בענין בצר לך ומצאוך, וכן בענין וירא בצר להם בשמעה את נגמם. אסור ליצור להזכיר עד שיוכיר שליח ציבור ויאמר מוריד הגשם. קמא לצלולא כמי שיוכיר שליח ציבור דמי. ומוכיזין הצבור ביחוד צי"ט שלא מקמי שליח צבור. תנא בטל וברוחות אל חייבו חכמים להזכיר. שאין נעצרין כמו המטר, מדכתיב חי' א' יהיה של ומטר כי אם לפי דברי, וכתיב לך הראה אל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה, ואלו טל לא אדכר למימרא

ה א מיי" פ"י מהלכות תמחיל הלכה ו סמוג עשין דה:
ו ב מיי" פ"ג מהלכות שמיטה ויוצא הלכה ה:
ז ג מיי" פ"ו מהלכות לולל הלכה כ:
ח ד מיי" פ"י מהלכות תמחיל הלכה ו:
ט ה מיי" פ"י מהלכות תפלה הלכה ח סמוג עשין יט טוש"ע ח"ח מ"י קוד סעיף ג:

תורה אור השלם

1. ונסכו רביעת ההין לכבש ואחד בקדש השף נקח שער לך: במדבר כח ז
2. ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד אל אחאב די
3. אליהו ישראל אשר עמדתו לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומקר כי אם לפי דברי:
מלכים א יז א
3. ויהי ימים רבים ודבר יי יהיה אל אליהו בשנה השלישית לאמר לך ה'ראה אל אחאב ואתנה מקטר על פני האדמה:
מלכים א יח א

גליון הש"ס

גמ' לביתו קרא או הכן וכן צצ"ק דף סה ע"א ודף סה ע"ב ונמנמות דף ח ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה לפי כו'. מוכרז דרוחות מועילות כ"ל:

רבינו חננאל

ואקשינן, אלא את דתנן ניסוך המים שבעה, מני, אי ר' יהודה בן בתירה האמר ניסוך המים מיום שיל חג מתחיל משעה שמוכרז, ולא משכחת אלא ששה, אי ר' עקיבא תרי יומי הוו כו', כל אחד משעה שאומי' כי מוכרז, מאותה שעה מתחיל ימי הניסוך. ואסיקנא, הא דתנן ניסוך המים שבעה גמולא היא, דאמר בשמינה דר' יוחנן, ערבה ביום השביעי של חג, וניסוך המים שבעת ימי החג, ועשר נעישות (מפורדות) [מפורדות] בבית סאה חורשין כל בית סאה בשבילן, כבר פירששנו. ואילו בולן גמולא בדינו, כי הלכתא למשה מסיני הם. ותרצנה הכי, א"ר יהודה בשם ר' יהושע בן בריא, [וקודם שנמכר בישיבה היו מוכרז, וכו' ויחנן א"ר יהודה כו' בירושלמי א"ר יוחנן הלכה כר' יהודה שאמר משום ר' יהודה בן בתירה, ומאי טעמא דר' יהודה, [כדי שיצאן] המפורדות והטל, מפני שהטל סימן יפה לעולם. אם לא הזכיר בשמינה בתחית המחסים ולא שאלה בברכת השנים מתורנין אותו. היכן הוא חזור בו ויהיה כשם שא' בראש חדש אם עקר את רגלו חזור בתחלה ואם לאו חזור לעבודה, והכא אם עקר את רגליו חזור בתחלה ואם לאו חזור לשמוע תפלה. (ו) [וכן א"ר יהודה קודם שסימן בישיבה היו קורין אותו בן בתירה]. מתוך חמשה דברים נגאלו ישראל ממצרים, מתוך צדו שנאמר ויאמרו בני ישראל מן העבודה, מתוך צווחת שנאמר [וישמע] אלהים את נאקתם, מתוך זכות אבות שנאמר ויכיר אלהים את ברייתו [וגו'], מתוך תשובה שנאמר וירא אלהים את בני ישראל [וגו'], מתוך הקץ שנאמר וידע אלהים, וכך הם מפורשים בענין בצר לך ומצאוך, וכן בענין וירא בצר להם בשמעה את נגמם. אסור ליצור להזכיר עד שיוכיר שליח ציבור ויאמר מוריד הגשם. קמא לצלולא כמי שיוכיר שליח ציבור דמי. ומוכיזין הצבור ביחוד צי"ט שלא מקמי שליח צבור. תנא בטל וברוחות אל חייבו חכמים להזכיר. שאין נעצרין כמו המטר, מדכתיב חי' א' יהיה של ומטר כי אם לפי דברי, וכתיב לך הראה אל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה, ואלו טל לא אדכר למימרא

6) נראה שסבור שיה' למעלה וכו'ל' ומילמא לא אמר ר"י משום קצ"צ וקודם שנמכר נכסיה היו קורין אותו בן במדאי. כלומר שחכמים להזכיר, דלא מיעצרי, כלומר שפעולתם ידל של ומנשב רוח ולא צריכי (שבת בראשון) מ"ט דלא מיעצר כלומר לטעולא יודר דלא ברכה.

^[1] נראה שסבור שיה' למעלה וכו'ל' ומילמא לא אמר ר"י משום קצ"צ וקודם שנמכר נכסיה היו קורין אותו בן במדאי.

^[2] כלומר שחכמים להזכיר, דלא מיעצרי, כלומר שפעולתם ידל של ומנשב רוח ולא צריכי (שבת בראשון) מ"ט דלא מיעצר כלומר לטעולא יודר דלא ברכה.